

Програмові вимоги до екзамену з дисципліни
“Історія і діалектологія польської мови”
Спеціальність 014 Середня освіта,
спеціалізація 014.02 Мова і література (польська), 2 курс
Спеціальність 035 Філологія,
Спеціалізація 035.033 Слов’янські мови і літератури (переклад
включно), перша – польська, 2 курс

Викладач – канд. філол. наук, доц. О.М. Лазарович

1. Вступ. Предмет та завдання курсу "Історія польської мови". Методи і принципи вивчення історії мови. Джерела вивчення історії мови. Зв'язок історії польської мови з іншими науками. Місце польської мови серед інших слов'янських мов.
2. Польська мова та інші західнослов'янські мови у відношенні до праслов'янської. Польська мова як представник лехітської групи західнослов'янських мов.
3. Періодизація в історії розвитку польської мови. Характеристика дописемного періоду польської мови. Початки формування польської мови. Писемний період: загальна характеристика. Розвиток польської мови з XIV до XVIII ст. Новопольський період в розвитку польської мови.
4. Характеристика давньопольських пам'яток. Перші писемні пам'ятки польської мови: "Bulla gnieźnińska", "Księga henrykowska". Польські тексти: "Bugorodzica", "Kazania świętokrzyskie", "Psałterz floriański", "Biblia królowej Zofii", "Psałterz puławski".
5. Правопис давньопольських пам'яток. Типи правопису давньопольських пам'яток.
6. Перші реформатори польської орфографії. "Трактат про орфографію" Якуба Паркоша. Станіслав Заборовський і його трактат про польську орфографію 1513 р. Пам'ятки XIV–XV ст. "Мова золотого часу" (сер. XVI – сер. XVIIст.): характеристика епохи. Початки формування літературної польської мови.
7. Предмет історичної граматики. Фонологічна система давньопольської мови дописемного періоду. Склад голосних фонем польської мови VIII–IX ст.
8. Вокалізм польської мови в історичному огляді. Фонетичні процеси в системі голосних польської мови на різних етапах її розвитку.
9. Доісторичні процеси в системі голосних польської мови:
  - а) переголосовка 'e' > 'o', 'ě' > 'a', 'ę' > 'ą'. Розвиток голосних e, ę на польському ґрунті. Чергування 'e' > 'o', 'ě' > 'a'. Хронологія переголосовки. Відхилення від переголосовки;

б) утрата слабких та вокалізація сильних ерів. Розвиток ерів у польській мові. Компенсаційна довгота. Наслідки занепаду зредукованих у польській мові. “e” рухоме аналогічне. Розвиток ерів у сполученні з *j*.

в) історія наголосу в польській мові;

г) історія носових голосних у польській мові. Розвиток носових голосних до і після занепаду довготи. Деназалізація *ę* у кінці слова;

д) історія довгих голосних у польській мові;

е) метатеза: дифтонгічні сполучення *or, ol, er, el* у середині слова між двома приголосними; хронологія явища; *or, ol* на початку слова перед приголосним;

є) утрата складовості сонантами *r, l, r', l'*. Перехід *ir, irz* > *er, erz*.

9. Консонантизм польської мови в історичному огляді. Система приголосних польської мови раннього періоду. Основні фонетичні процеси в системі приголосних: палаталізація приголосних у сполученні з *j* та перед голосними переднього ряду. Сполучення *gv, kv* у польській мові. Групи приголосних *dl, tl*. Фонологічна система давньопольської мови XIV–XV ст. розвиток приголосних на польському ґрунті. Пом'якшення приголосних *d', t'*. Депалаталізація шиплячих *ż, ś, ć*. Вібрант *ř*. Зміна у вимові твердого *l*. Розвиток фонологічної системи в новопольському періоді. Основні тенденції історичного розвитку фонологічної системи польської мови.

10. Історія розвитку іменних частин мови у польській мові. Основні тенденції формування іменних категорій у польській мові. *Морфологія*. Частина мови у польській мові в історичному огляді.

11. *Іменник*. Граматичні категорії іменника. Основні тенденції розвитку системи відмінювання іменників у польській мові. Класифікація іменних закінчень.

Основні тенденції розвитку відмінювання іменників чоловічого роду. Формування твердого та м'якого підтипів відмінювання. Формування категорії істоти-неістоти. Формування категорії чоловічої особи.

Основні тенденції розвитку відмінювання іменників жіночого роду. Формування твердого та м'якого підтипів відмінювання. Вплив закінчень інших родів та прикметників на відмінювання іменників жіночого роду. Історія іменників, які відмінювалися як іменники жіночого роду.

Основні тенденції розвитку відмінювання іменників середнього роду. Доля закінчень давніх консонантних основ.

12. *Займенник*. Особові та зворотній займенники: їх історія та відмінювання. Енклітичні форми. Родові займенники: історія форм родових займенників. Чоловічоособові форми родових займенників. Відмінювання питальних займенників.

13. *Прикметник*. Основні тенденції розвитку прикметників у польській мові. Історія коротких і повних форм. Іменний та займенниковий типи відмінювання прикметників у давньопольській мові. Категорія істоти-неістоти та чоловічої особи у прикметників. Ступені порівняння прикметників.

14. *Числівник*. Основні тенденції та історія формування кількісних числівників. Процес формування лексико-граматичної категорії “числівник”. Новоутворення у відмінюванні числівників. Формування чоловічоособових показників у відмінюванні кількісних числівників. Збірні числівники. Дробові числівники.
15. Дієслово та дієслівні категорії в історичному огляді. Граматичні категорії дієслів. Історія часових форм. Основні тенденції розвитку форм теперішнього часу. Формування *am-* та *em-* дієвідмінювання. Нові форми теперішнього часу дієслова *buć*. Історія форм майбутнього часу. Основні тенденції в історії системи минулих часів. Історія простих форм минулого часу. Складні форми минулого часу. Давноминулий час. Форми умовного та наказового способів. Історія форм інфінітиву.
16. Розвиток лексичної системи в історії польської мови. Лексико-семантична система польської мови в діахронії. Загальнослов'янська лексика польської мови. Лексичні запозичення давньопольського, середньопольського та новопольського періодів.
17. Основні поняття та термінологія діалектології. Діалекти та літературна мова. Дискусія про діалектну базу літературної польської мови.
18. Історія розвитку польської діалектології. Варшавська та краківська лінгвістичні школи. Польська лінгвістична географія. Створення діалектологічних атласів.
19. Класифікація польських діалектів та їх територіальне розміщення. Методи діалектологічних досліджень.
20. Мазуріння та побічні явища: поділ діалектів за цією ознакою. Глуха та дзвінка вимова приголосних у кінці слова перед сонорними та голосними.
21. Фонетичні особливості польських діалектів у системі приголосних: вимова м'яких губних приголосних; вимова передньоязикових приголосних; особливості у вимові середньоязикових приголосних; вимова задньоязикових *g, k, ch*.
22. Вимова голосних у діалектах: вимова голосних на початку слова: преїотація, прелабіалізація, придиж; ізогласа *i–y*; вимова носових голосних; вимова довгих та звужених голосних у діалектах. Відповідники давніх складотворчих *r* та *l* у діалектах. Відхилення від переголосовки у діалектах. Початкові *ja–je, ra–re*.
23. Особливості вживання відмінкових закінчень у польських діалектах; дієвідмінювання та особливості вживання особових закінчень у польських діалектах. Особливості синтаксичної будови діалектних текстів.
24. Особливості та своєрідність лексики у діалектах: ізолекси у сілезькому діалекті; своєрідність лексики кашубщини; лексичні особливості великопольського та малопольського діалектів; своєрідність лексики мазовецького діалекту; кресовий діалект та його ізолекси. “Креси” та їх особливості. Західні мішані говори.